

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

« ____ » _____ 20 ____ р.

**ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра**

зі спеціальності 6.030509 «Облік і аудит»

за темою:

«Особливості обліку та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах, що надають послуги (на прикладі ТОВ «Нетпик»)»

Виконавець

Студентка обліково-економічного
факультету 41 групи
Вітченко Юлія Іванівна _____

Науковий керівник

Ст. викладач
Самострол Світлана В'ячеславівна _____

Одеса 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ.....	6
1.1 Економічна сутність та класифікація дебіторської і кредиторської заборгованості як об'єкту обліку	6
1.2 Оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості	11
1.3 Аналітичний та синтетичний облік поточної дебіторської та кредиторської заборгованості	16
РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА ПРАКТИКА ОБЛІКУ ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «НЕТПІК ...	24
2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика підприємства та його облікової політики.....	24
2.2 Облік поточної дебіторської та кредиторської заборгованості на ТОВ «Нетпик».....	32
2.3 Особливості автоматизованої форми обліку підприємства та напрями її удосконалення	39
РОЗДІЛ 3. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ НЕТПІК	45
3.1 Методологія та практика аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості	45
3.2 Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості.....	48
3.3 Оцінка стану системи внутрішнього контролю та напрями її удосконалення	52
ВИСНОВОК.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	60
ДОДАТКИ.....	65

ВСТУП

Актуальність теми. Однією з основних ланок ринкової економіки є розрахунково-платіжний механізм. За його допомогою відбувається функціонування основних економічних інститутів, а також формування, розподіл і перерозподіл суспільного продукту. Надання економічним суб'єктам повної господарської самостійності у виборі ринків збуту продукції, постачальників і підрядників, пошуку джерел фінансування змушує приділяти особливу увагу розрахункам з різними контрагентами. [12, ст.54]. За таких умов підтримка на прийнятному рівні фінансової стійкості організації, що розвивається, як правило, в несприятливому конкурентному середовищі, залежить від своєчасного надходження коштів від покупців і можливості безпечної відстрочки платежів по своїх короткострокових зобов'язаннях.

Одним з центральних елементів системи бухгалтерського обліку є облік взаєморозрахунків між суб'єктами господарювання, тобто розрахункові операції, внаслідок яких, з однієї сторони, виникає дебіторська, а з іншої – кредиторська заборгованість. Основною проблемою в сьогоденнішніх умовах господарювання є несвоєчасне та неповне виконання фінансових зобов'язань по платежах між контрагентами, тобто порушення домовленостей, в першу чергу, щодо строків оплати та поставки товарів, виконання робіт та надання послуг.

Суб'єктам ринкових відносин необхідно шукати шляхи ефективного управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, сприяючи постійному їх зменшенню та недопущенню простроченості, зокрема шляхом вдосконалення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків, організацією ефективної та дієвої системи внутрішньогосподарського контролю.

Дослідженням проблем організації обліку розрахунків з дебіторами та кредиторами у різні роки займалися такі вітчизняні науковці, як Білик М.Д., Бутинець Ф.Ф., Валуєв Б.І., Голов С.Ф., Єфіменко В.І., Костюченко В.М., Кужельний М.В., Литвин Ю.Я., Лишиленко О.В., Лінник В.Г., Москалюк Г. О., Сопко В.В., Ткаченко Н.М. та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою випускної роботи є дослідження теоретичних і практичних основ бухгалтерського обліку, аудиту та аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості з подальшою розробкою шляхів удосконалення.

З поставленої мети випливають такі завдання:

- розкрити поняття дебіторської та кредиторської заборгованості;
- описати теоретичні та методичні аспекти обліку дебіторської та кредиторської заборгованості;
- розкрити методику аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості;
- вивчити організаційно-правову характеристику ТОВ «Нетпик»;
- розглянути організацію бухгалтерського обліку дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Нетпик», визначити проблемні аспекти і розробити рекомендації щодо їх усунення;
- надати оцінку стану внутрішнього контролю підприємства та визначити рекомендації щодо його удосконалення;
- провести аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві;

Об'єкт і предмет дослідження. Предметом дослідження є теоретико-методичні аспекти та діюча практика обліку та аудиту дебіторської і кредиторської заборгованості на прикладі ТОВ «Нетпик».

Об'єктом дослідження виступають організаційно-практичні проблеми обліку, аудиту та СВК щодо стану розрахунків з дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Нетпик» та напрями їх удосконалення.

Методи дослідження. При написанні випускної роботи та для достовірності висновків застосовані традиційні логічні прийоми економічного аналізу та обробки інформації, загальнонаукові та спеціальні методи, що ґрунтуються на діалектичному підході до розгляду економічних процесів. Методи аналізу та синтезу використовувалися для дослідження економічної сутності заборгованостей; системного підходу – для визначення змісту процесу

управління заборгованостями та класифікації їх видів і форм; причинно-наслідкового зв'язку – при визначенні факторів, що впливають на їх стан [14]. У процесі аналізу якості та ефективності управління заборгованостями використовувалися аналітичні, статистичні методи: вибіркового спостереження, угруповань, середніх величин, коефіцієнтного та порівняльного аналізу, систематизації та узагальнення. Визначення взаємозв'язку між окремими показниками здійснювалося за допомогою кореляційно-регресійного аналізу. Обробка даних здійснювалася за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Інформаційна база дослідження. Джерелами інформації для написання роботи є законодавчі й нормативні акти України, економічна література, а також спеціальна література вітчизняних та зарубіжних економістів з питань бухгалтерського обліку та фінансового аналізу, матеріали наукових конференцій і досліджень, дані засобів масової інформації та мережі Internet.

Практична частина дипломної роботи виконана на базі внутрішніх нормативних документів, первинних документів, реєстрів аналітичного та синтетичного обліку, фінансової звітності підприємства ТОВ «Нетпик» за 2015 - 2017 роки.

Випускна робота містить три розділи, висновки і пропозиції, список використаних літературних джерел та додатки.

ВИСНОВОК

Облік дебіторської та кредиторської заборгованості є одним із важливих та дискусійних питань. Необхідною умовою якісного інформаційного забезпечення обліку заборгованості є визначення її сутності та проведення класифікації. Для цього було визначено поняття заборгованості як синтезованої економічної категорії.

Вивчення теоретичних аспектів обліку та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості, аналіз законодавчої та нормативної бази, дозволяє стверджувати, що виникнення заборгованості в певних межах є нормальною ознакою діяльності підприємства але не в випадках її безконтрольної зростання чи систематичного несвоечасного погашення.

Якщо розглядати підстави виникнення зобов'язань, то можна зробити висновок, що зобов'язання для однієї сторони виступає дебіторською заборгованістю, а для іншої – кредиторською.

Дебіторська заборгованість є тотожним поняттю «кошти в розрахунках» та визначається як матеріальні ресурси, що не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена з кругообігу грошових коштів.

Кредиторська заборгованість – це сума, яку повинен сплатити боржник за одержані від постачальника цінності, надані послуги, виконані роботи, нараховану заробітну плату, розрахунки з бюджетом і позабюджетними фондами, тощо. Проведений аналіз економічної літератури показав, що до цього часу серед науковців відсутня єдність поглядів щодо класифікації дебіторської заборгованості. Досліджена у роботі класифікація дебіторської заборгованості розкриває економічну природу різних видів дебіторської заборгованості та відповідає структурі бухгалтерського балансу. Вона дає змогу згрупувати заборгованість за термінами її виникнення, за видами, за об'єктами обліку та строками непогашення. З метою бухгалтерського обліку П(С)БО 11 класифікує кредиторську заборгованість наступним чином: довгострокові зобов'язання, поточні зобов'язання, забезпечення. Викладені у роботі погляди

класифікації заборгованості можна використовувати як для складання фінансової звітності, так і для управлінських рішень щодо регулювання розрахунків та управління дебіторською заборгованістю.

Об'єктом дослідження даної роботи є ТОВ «Нетпик», що займається наданням послуг у сфері інтернет-маркетингу. Бухгалтерський облік фінансово-господарської діяльності ТОВ «Нетпик» здійснюється працівниками бухгалтерії. Облік забезпечується функціонуванням централізованої організаційної форми. Очолює роботу бухгалтерської служби головний бухгалтер, який у адміністративному відношенні підпорядкований безпосередньо керівнику підприємства.

На підставі проведеного дослідження теоретико-методичних питань, оцінки діючої практики первинного, синтетичного та аналітичного обліку на підприємстві свідчить, що він відповідає вимогам чинного законодавства і ведеться з застосуванням типових форм. Проте на підприємстві ТОВ «Нетпик» було визначено наступні проблеми:

- відсутність резерву сумнівних боргів;
- складнощі розрахунків при припиненні співпраці з клієнтами
- використання факсимільних підписів на первинних документів, де це не передбачено;
- відсутність плану контрольних операцій та аудиту заборгованостей

Аналіз основних показників, що характеризують фінансово-економічний стан діяльності підприємства показує, що підприємство є фінансово стійким.

Окремо було наведено розрахунок показників дебіторської та кредиторської заборгованості. Виходячи з розрахунків можна сказати, що зменшення частки дебіторської та кредиторської заборгованості в активах підприємства за останній рік свідчить про правильний управлінський та бухгалтерський облік, що підкріплюється дієвістю системи внутрішнього контролю.

Але варто звернути увагу на склад та співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, що демонструє негативну динаміку.

Недоліки стосовно обліку резерву сумнівних боргів доцільно вирішити шляхом розрахунку та створення резерву сумнівних боргів з внесенням змін до облікової політики підприємства.

Досліджено методику проведення аудиту операцій з дебіторської та кредиторської заборгованості, що представляє собою систему способів, прийомів і правил, призначена для вивчення господарської діяльності підприємств і включає розробку програми проведення при здійсненні контролю операцій із заборгованістю.

Для удосконалення контролю дебіторсько-кредиторської заборгованості на підприємстві рекомендовано проведення внутрішнього аудиту, що дасть змогу оцінити стан заборгованості та сприятиме зниженню суми дебіторської та кредиторської заборгованості, шляхом створення інформаційної бази кредиторської та дебіторської заборгованості учасників розрахунків та звіряння в електронній формі взаємних вимог та зобов'язань.

Запропоновано удосконалити інформаційне забезпечення шляхом:

- звірки в електронній формі взаємних вимог та зобов'язання й знаходження найбільш раціональних способів погашення взаємної заборгованості;
- проведення взаємозаліку, поступово скорочуючи обсяги заборгованості;

Для удосконалення автоматизації контролю ТОВ «Нетпик» рекомендовано застосовувати функцію Google Spreadsheets «Захист діапазону». Дана функція захищає документ від редагування співробітниками, які не мають таких прав. Доступ встановлюється шляхом: головна панель – дані – захищені листи і діапазони – задати дозвіл – електронна пошта співробітника.

Всі ці дії дадуть змогу керівникам отримувати своєчасну та якісну інформацію в обсязі і вигляді, достатньому для аналізу стану розрахунків з дебіторами та кредиторами для покращення фінансово-економічних показників в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білик, М.Д. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. - 2-ге вид., без змін/ М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька - К. : КНЕУ, 2015. – 592 с.
2. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку : підручник / М. Т. Білуха. — Київ : А. С. К., 2000. — 692 с.
3. Бутинець Ф.Ф. та ін. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП "Рута", 2015. – 912 с.
4. Василенко Ю.А. Бухгалтерський фінансовий облік: Посібник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2012. – 672 с.
5. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / І. О. Власова.— Донецьк, 2005. – 35 с.
6. Волович О. Б. Сутність та класифікація заборгованості підприємства / О. Б. Волович //Економічний простір. — 2012. — № 66. — С. 195–203.
7. Голов С. Ф., Єфіменко В. І. Фінансовий та управлінський облік. - К.: Тов."Автоінтерсервіс", 2002. - 544 с.
8. Голубінка Ю.М. Управління дебіторською заборгованістю / Ю.М. Голубінка // Міжнародна науково-практична конференція молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів (3 грудня 2010 р.) / відп. Ред. З.В. Герасимчук. – Луцьк: РВВ Луцького національного технічного університету, 2010. – С. 126-127.
9. Гончарук Р. П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів / Р. П. Гончарук // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. — 2012. — № 1(59). — С. 48–51.
10. Гончарук Р. П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів / Р. П. Гончарук // Вісник

Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. — 2012. — № 1(59). — С. 48–51.

11. Гуня В. О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств / В. О. Гуня // Економічний простір. — 2009. — № 21. — С. 206–211.

12. Єдинак Т.С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств в умовах фінансово-економічної кризи / Т.С. Єдинак // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. — 2009. — № 3. — С. 54-57.

13. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : навч. посіб. — К. : ЦУЛ, 2012. — 368 с.

14. Загородній А. Г. Облік і аудит: термінологічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко. — 2-ге вид., доопрац. та доповн. — Львів : Видавництво Львівської політехніки; ПП НВФ «Біарп», 2012. — 632 с.

15. Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році" від 07.12.2017 № 2245-VIII. - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2245-19>

16. Зелікман В. Д. Напрями удосконалення обліку та внутрішнього аудиту дебіторської заборгованості підприємств / В. Д. Зелікман, Ю. А. Соніна // Наука та прогрес транспорту. Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. - 2014. - № 4. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdnuzt_2014_4_5.

17. Іванов Є.О. Класифікація факторів, що впливають на загальний рівень дебіторської заборгованості підприємства / Є.О. Іванов// Вісник МСУ. Вип.1-2. Т.VIII: Економічні науки. —Харків, 2005. — С.35-38.

18. Кияшко О. М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / О. М. Кияшко. — Київ, 2011. — 21 с.

19. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз : підручник / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній ; за ред. проф. А. Г. Загороднього. — 3-тє вид., переробл. і доповн. — Київ : Знання, 2008. — 487 с.
20. Кудрицька Ж.В. Методологічні підходи до вирішення проблем організації обліку та внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами [Електронний ресурс] / Ж.В. Кудрицька, О.В. Апарова. — Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/PORTAL/soc_gum/ppei/2011_31/index.html.
21. Кузнецова С.А. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в умовах антикризового регулювання стану підприємств: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / С.А. Кузнецова; Терноп. акад. нар. госп-ва. — Т., 2002.
22. Лігоненко Л. О. Управління дебіторською заборгованістю = підприємства: навч. посіб. Л. О. Лігоненко, Н. М. Новікова. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. — 275 с.
23. Максимова В. Ф. Бухгалтерський облік : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. спец. 6.050100 "Облік і аудит"] / В. Ф. Максимова. — Одеса : ОНЕУ, 2012. — 670 с.
24. Матицина Н. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю // Бухгалтерський облік і ауди. - 2016. - №12 - с.38-42
25. Москалюк Г. О. Облік дебіторської заборгованості: навчальний посібник / Г. О. Москалюк // Фінансовий облік-1 / за ред. В. Ф. Максимова. - Одеса: ОНЕУ, 2015. - Ч. 2. - С. 172-232.
26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ligazakon.ua>
27. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 8.10.1999р. №237. - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-9>

28. Нашкерська Г. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги / Г. Нашкерська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 11. – С. 31–37.

29. Нашкерська Г.В. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги / Г.В. Нашкерська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 11. – С. 31-37.

30. Немченко В. В. Аудит. Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту : Підручник / В. В. Немченко, О. Ю. Редько. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 540 с.

31. Орлова В. К. Фінансовий облік : навч. підруч. / В. К. Орлова, М. С. Орлов, С. В. Хома. — 2-ге вид., доп. і переробл. — К. : Центр навчальної літератури, 2010. — 510 с.

32. Партин Г.О. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. І доп. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 2003. —327 с.

33. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291.

34. Подолянчук Р. В. Актуальні проблеми обліку дебіторської заборгованості / Р. В. Подолянчук // Управління розвитком. — 2012. — № 4. — С. 114–116.

35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання" [Електронний ресурс] : затв. Наказом М-ва фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0085-0>

36. Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д. ю.н., проф. Л. К. Воронової. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К.: Алерта, 2011– 558 с.

37. Сурніна К.С. Удосконалення обліку і аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості: проблеми теорії та практики: дис. кандидата екон. наук: 08.06.04 / Сурніна Катерина Станіславівна – Луганськ, 2001. – 229 с.

38. Фаренюк О.П., Таранюк К.М. Особливості поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги / О.П. Фаренюк, К.М.

Таранюк / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/farenyuk-optaranyuk-km-brovko-ot-osoblivosti-potochnoyi-debitorskoyi-zaborgovanosti-zaproduktsiyu-tovari-roboti-i-poslugi/>.

39. Хендриксен Э.С. Теория бухгалтерского учета [пер. с англ.] / Э.С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бреда / Под ред. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 576 с.

40. Ценклер Н.І. Вдосконалення класифікаційних ознак дебіторської заборгованості та їх значення в підвищенні контрольно-аналітичної функції обліку / Н.І. Ценклер, П.Б. Кватирка // Вісник Хмельницького університету. – 2010. – № 29. – С. 87-90.

41. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435–IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44.

42. Шевчук В.Є. Оцінка поточної дебіторської заборгованості за міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку / В.Є. Шевчук // Матеріали Першої Міжнародної науково-практичної конференції “Науковий потенціал світу “2004”. Том 17. Облік і аудит. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – С. 54-55.

43. Булатова А.В. Учёт, анализ, аудит дебиторской и кредиторской задолженности // Actualscience. - 2016. - № 2. - С. 84 - 88.

44. Куликова Л. И. Учет основных средств: современная концепция и тенденции развития / Л. И. Куликова. – Казань : Изд-во КФЭИ, 2000. – 308 с.

45. Мормуль Н. Ф., Еникеева С. А. Роль классификации в управлении дебиторской задолженностью // Экономические и социально-гуманитарные исследования. 2015. № 4 (8). С. 37–42.

46. Савченко Е. А. Кластерный анализ как метод управления дебиторской задолженностью организации [Электронный ресурс] / Е. А. Савченко // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – Электрон. 125 дан. - 2013. – № 12 (декабрь). – С. 1-6. Режим доступа: <https://ekoncept.ru/2013/13266.htm>